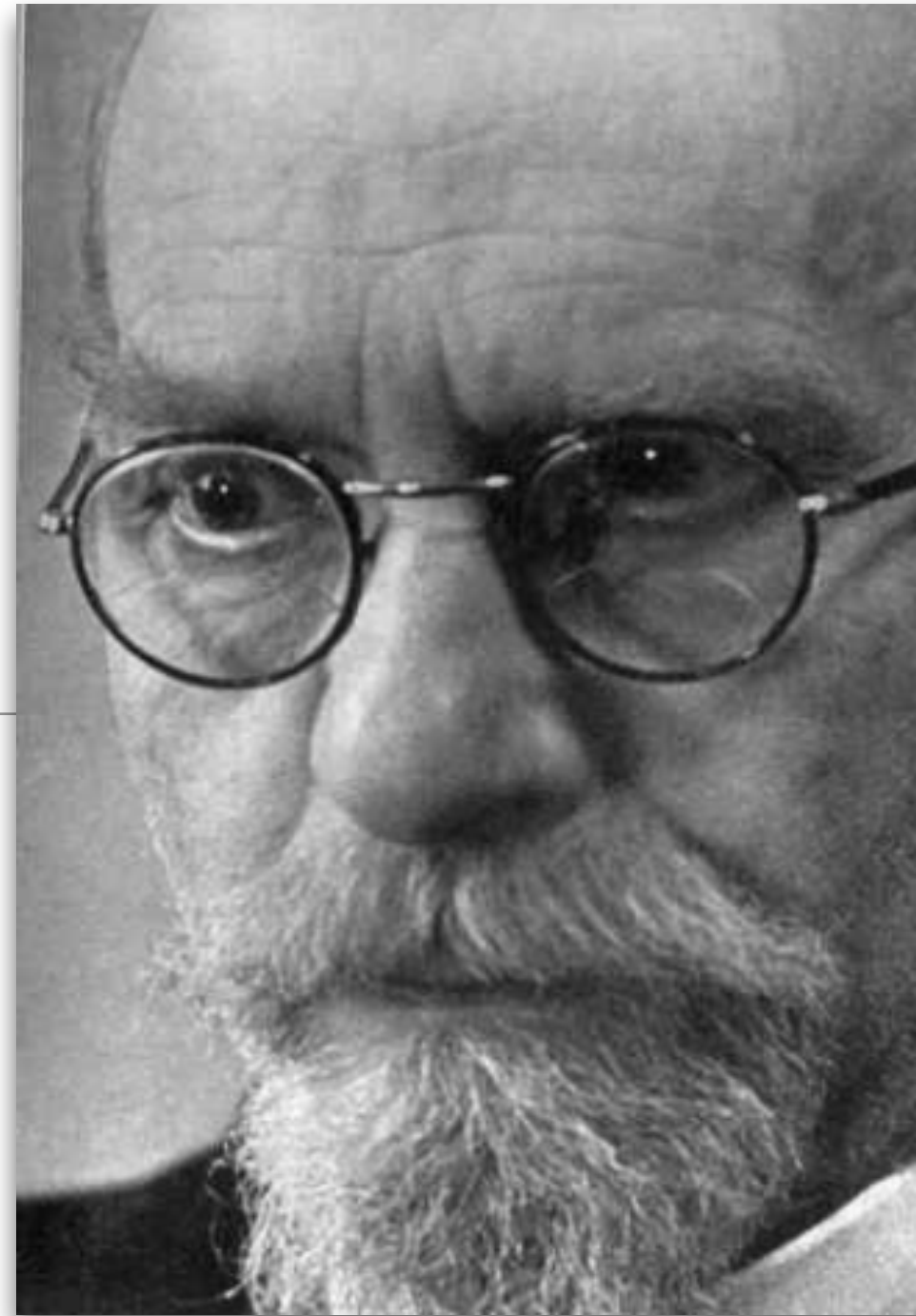

Edmund Husserl tieteen kriisistä

Filosofian ja empiiristen tieteiden kohtaaminen
Luonnonfilosofinen seura 12.5.2015

juha.himanka@helsinki.fi

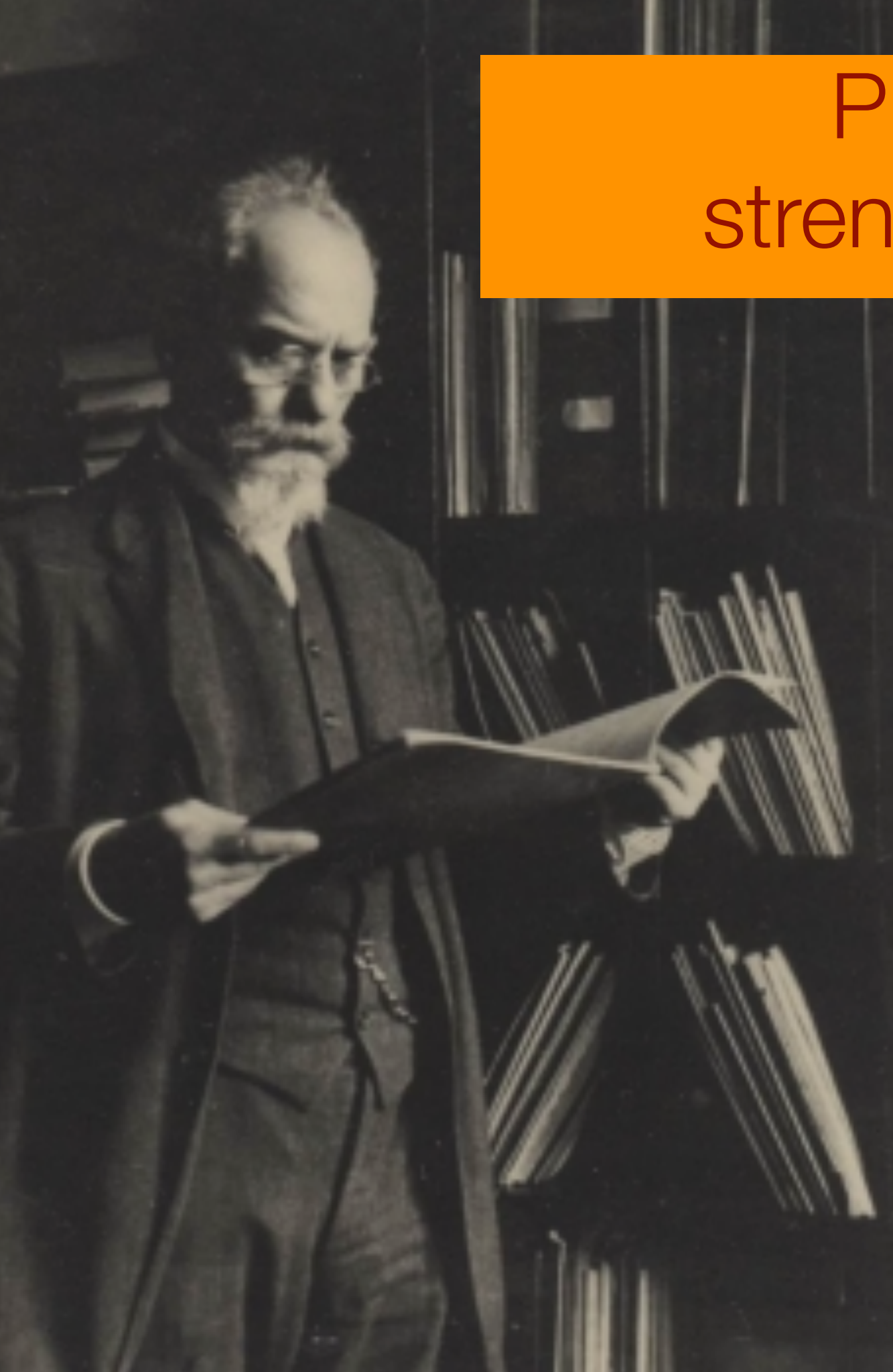
Perikleen hautajaispuhe (431–430 eaa.):

”Filosofoimme pehmoilematta [φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας].”

Sokrateen puolustuspuhe (399 eaa.): ”Sokrates syyllistyy rikokseen ja menettelee asiattomasti, kun tutkii manalaa ja taivasta, kääntää mustan valkoiseksi ja opettaa muita tekemään samoin.” (19a)

Philosophie als strenge Wissenschaft

”Einsteinin aikaansaamat mullistukset koskevat kaavoja, joilla idealisoitua ja naiivilla tavalla objektivoitua luontoa käsitellään. Mutta emme kuule mitään siitä, miten kaavat ja matemaattinen objektivointi ylipäänsä saavat mielensä elämän perustasta ja havaitusta ympäristöstä. Näin Einstein ei muotoile uudelleen sitä tilaa ja aikaa, jossa meidän elävä elämämme kulkee.” (169)

Erityisestä ja yleisestä suhteellisuusteoriasta

§8

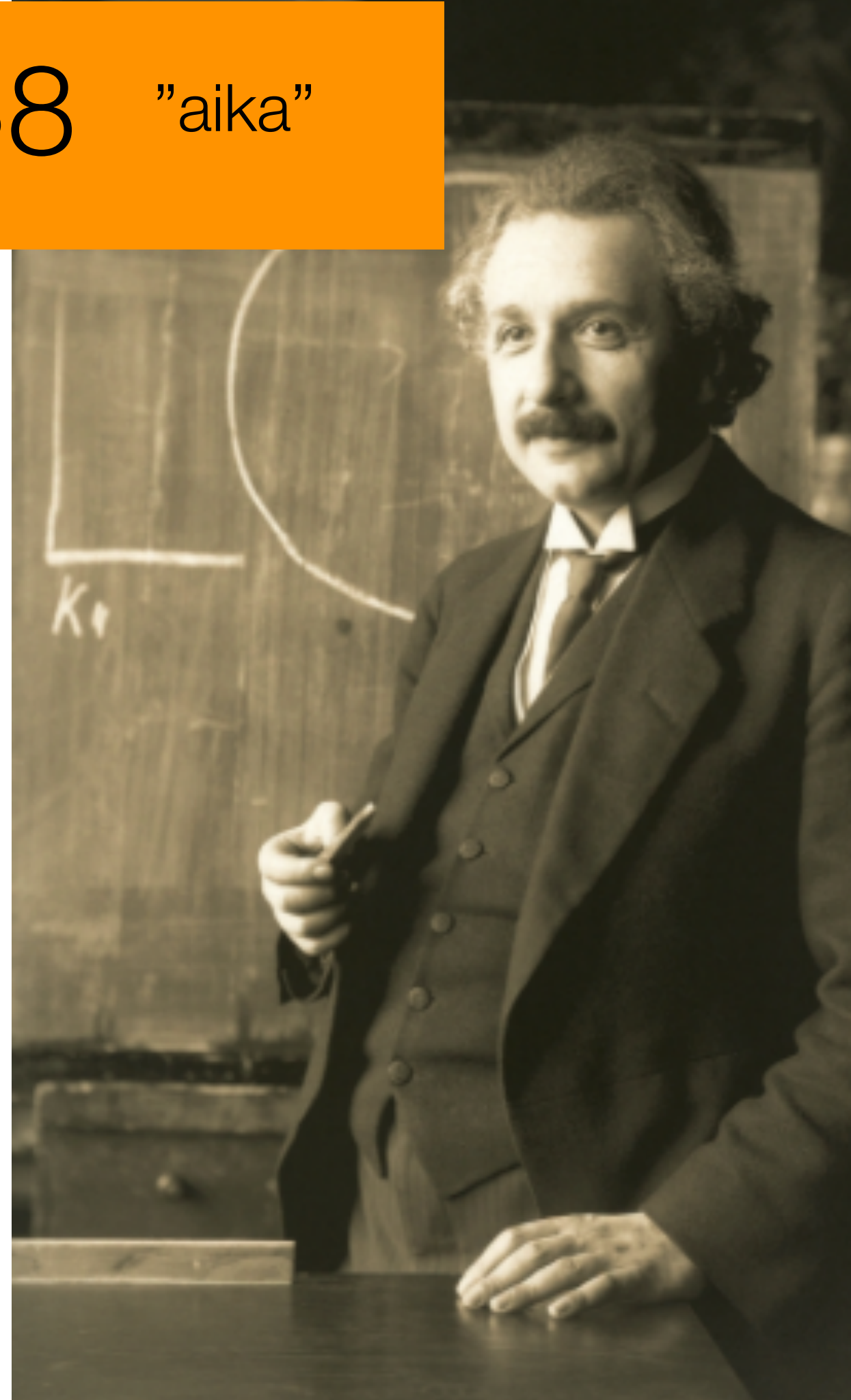
”aika”

samanaikaisuus

H. Lorentz: Einstein esitti henkilökohtaisen
näkemyksen itsestään selvänä. (kirje: 1/1915)

fysiikan aika ja
psykologinen aika

näiden ero historian hämärissä

John Henry Newman:

"Sikäli kuin olemme ihmisiä, olemme auttamattomasti ja laajasti aristotelistejä. ... Hän on kertonut meille sanojemme ja ajatustemme merkityksen jo ennen kuin synnyimme. Monien asioiden kohdalla oikein ajatteleminen tarkoittaa ajattelua kuten Aristoteles. Kuulumme hänen koulu-kuntaansa haluammepa tai emme, vaikkemme tätä ehkä tiedä."

(The Idea of University (1852), 109–110)

Aristoteles: "sokeat ovat
älykkäämpiä kuin kuurot" (437a) - siksi
luennot

Φυσικὴ ἀκρόασις

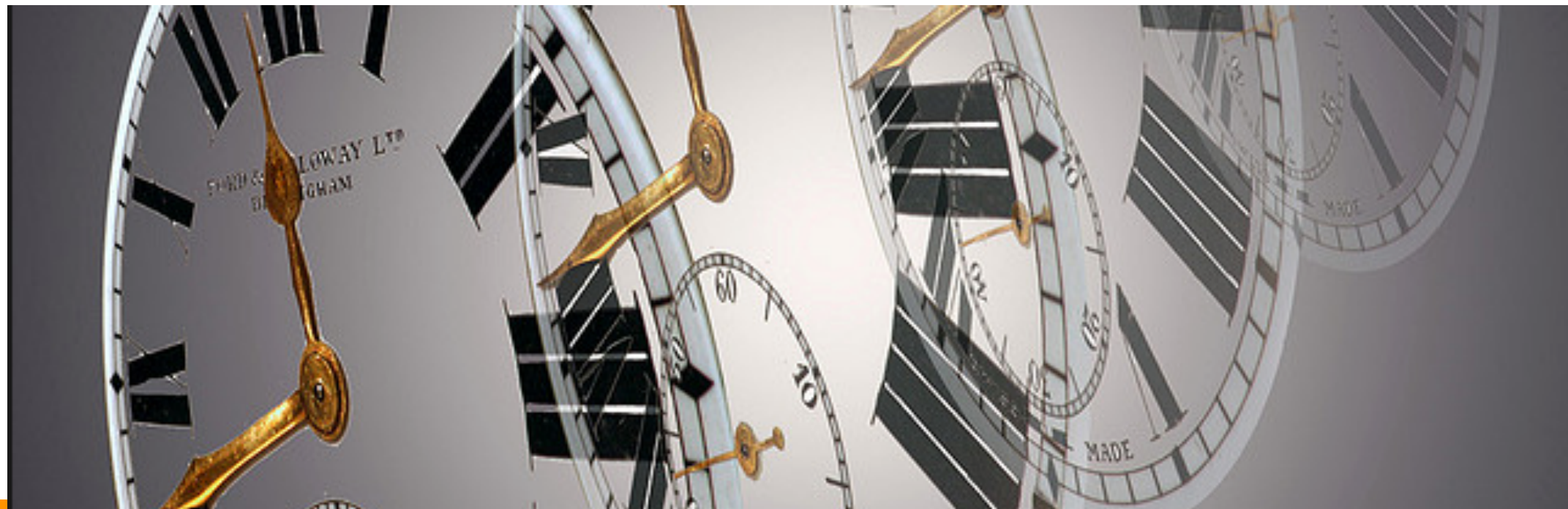
fysiikan kuuntelu (luento)

μετὰ τὰ φυσικά

fysiikkaa koskevien asioiden jälkeen

tieteen ja filosofian suhde

AIKA

”Aika on juuri tämä eli liikkeen luku aiemman ja myöhemmän mukaan” (219b)

”Aika fysikaalisessa merkityksessä on täysin selvä käsite ... tämä aika lopullisesti ei ole muuta kuin liikettä.” (Mellin 1931)

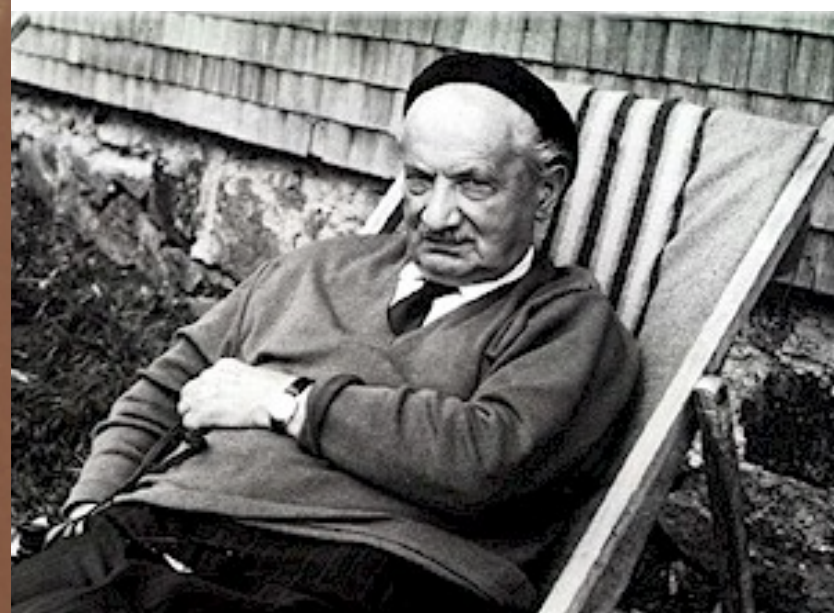
Hegel: *kinésis* käsittää liikkeen yleisesti, ei vain tilassa ja ajassa (W19, 181) (potentiaalisesti olevan toteutuneisuus, ks. Hintikka 1977, 59–77)

Aristotelismi / Aristoteles

SEIN UND ZEIT

VON

MARTIN HEIDEGGER

Heidegger: "Perinteinen käsitys ajasta on käyttökelvoton. Siksi olen *Olemisessa ja ajassa* yrittänyt kehittää uutta käsitystä ajasta ja ajallisuudesta ektaattisen avoimuuden mielessä."

Heidegger epäonnistui

Eikö tiede ole jo kehittänyt oman, uuden aikäkäsityksen?

AJATTEEKO TIEDE?

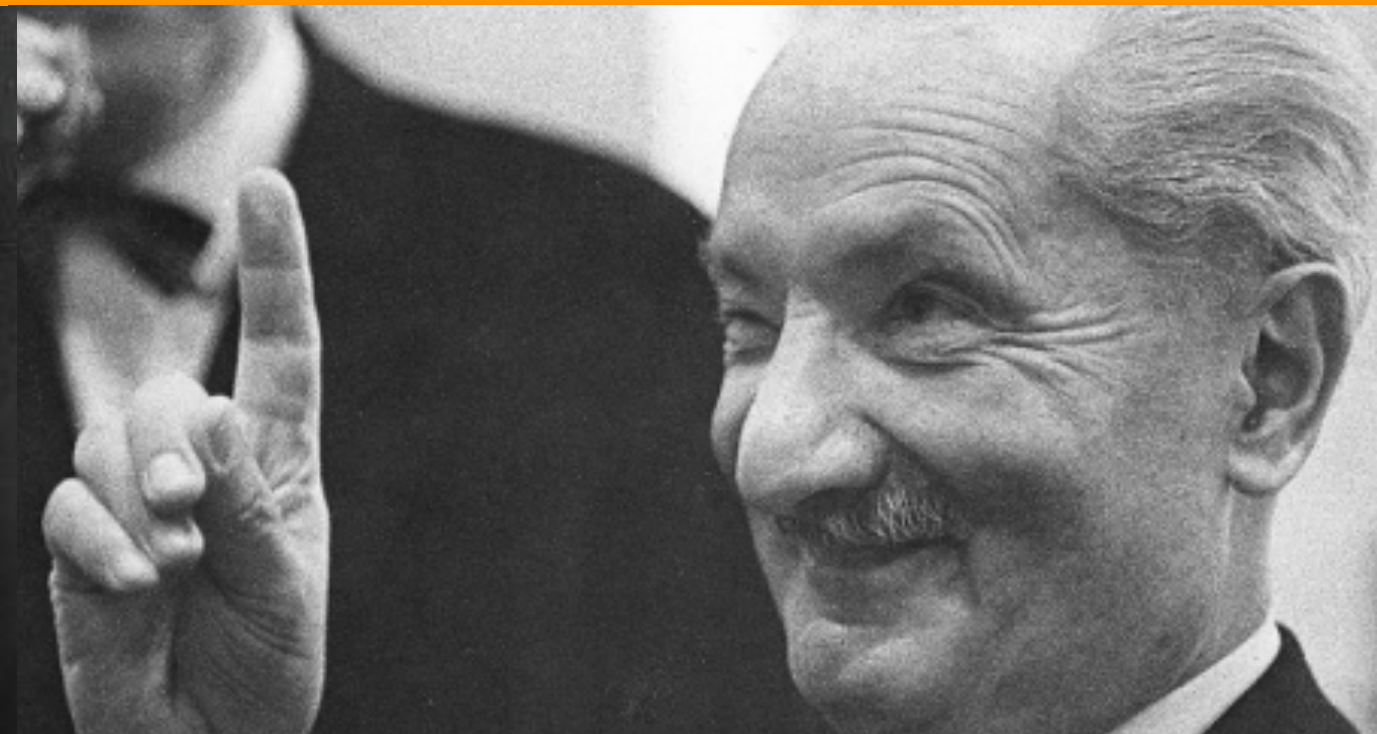
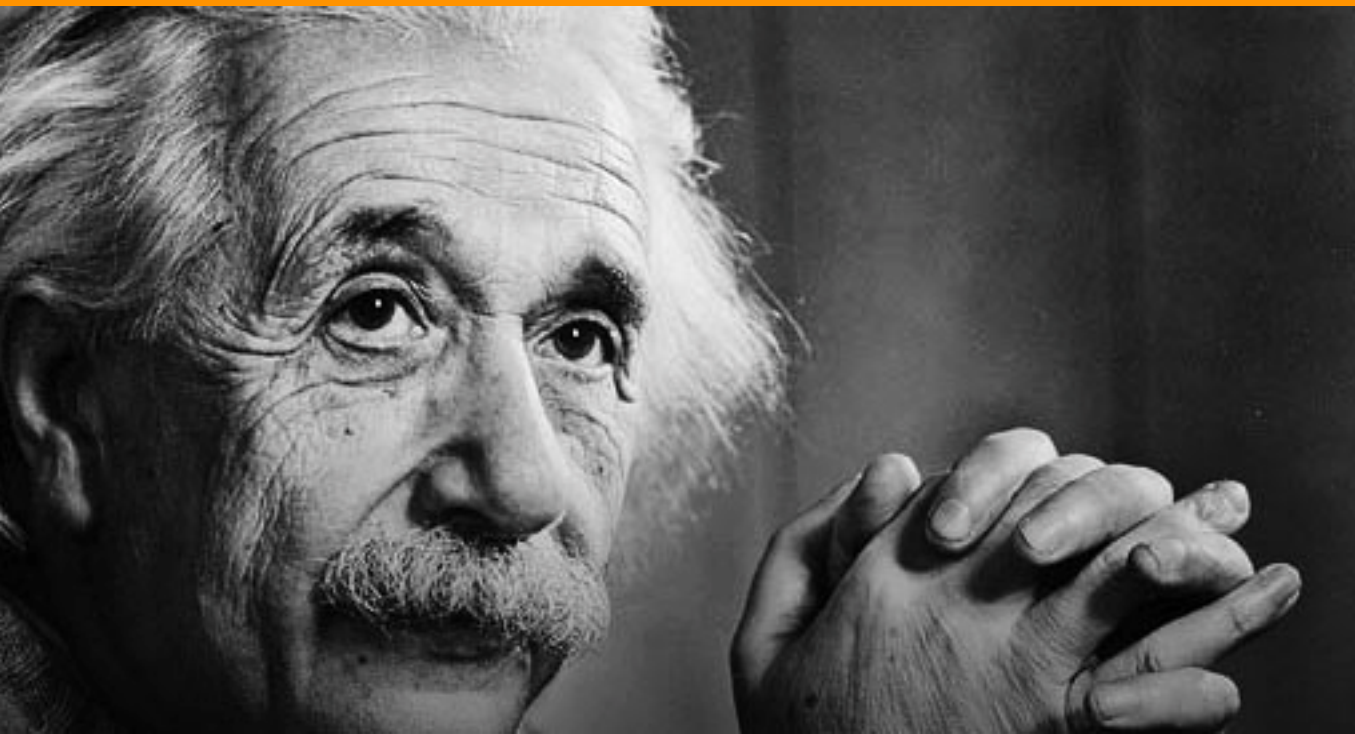
”Fyysikkojen huomio on viime aikoina kohdistunut peruskäsitteisiin tila ja aika. ... Pohdinta on erityisen hienovaraista ja sitä voidaan auttaa vain muodostamalla asiaan sopivia käsitteitä. Tämä on se tehtävä, jossa filosofien ja fyysikkojen on tehtävä yhteistyötä auttaakseen ihmiskuntaa kehittymää.” (Paul Langevin, Bologna 1911)

Einstein lecturing on relativity - Paris, 1922

Filosofien aikaa ei ole (1922)

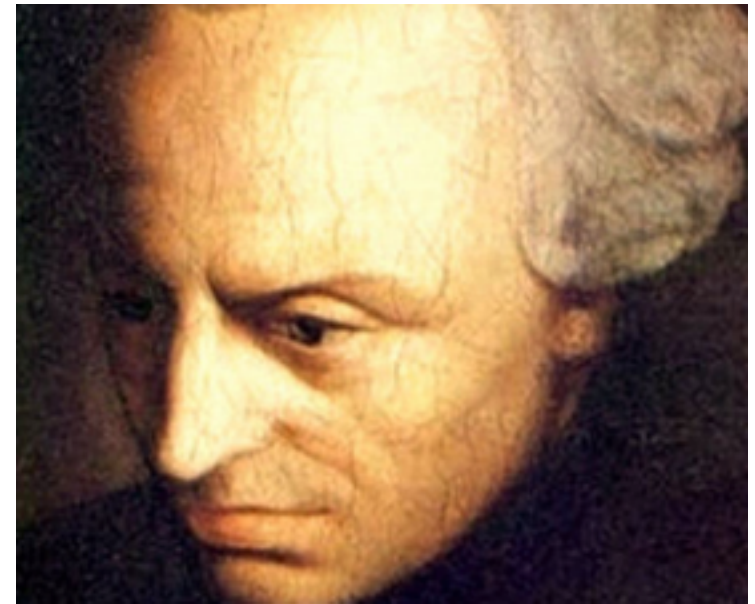
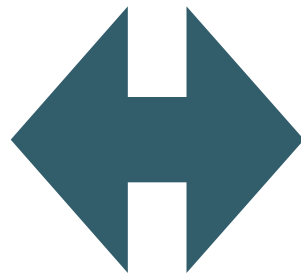
Ei ole luonnonaikaa (1927)

ONNISTUNUT YHTEISTYÖ?

teologinen aikakäsitys

aika havaintomuotona

”jos maailma todella on sellainen kuin Newtonin fysiikka sanoo, Kantin filosofia täytyy tunnustaa annetuksi totuudeksi.” (Kojève, 334)

AJATTELU

kvanttifysiikka & Hegel?

b
th

. I claim that reading quantum physics through Hegel and vice versa is very productive.

”In terms less rigorous than Hegel ... Einstein ...” (76)

Hegel oli luonnonfilosofiassaan siinä määrin aikaansa edellä, että

Esim. Henry Paolucci: HEGEL AND THE CELESTIAL MECHANICS OF NEWTON AND EINSTEIN
(*Hegel and the Sciences*)

jumalat

gigantit

GIGANTOMAKHIA

(Platon, Sofisti, 346a-)

Ideoiden ystävät

spekulatiivinen

luonnontiede

Kant, KrVB662

Aristoteles, liike

...”aika”, T

K

R

I

I

S

I

Maasyntyiset
aika

Hegel, PhG:

”Nyt on yö” ... muutos (ei liike):
keskipäivä (suhrkamp, s. 84)

500 sivua ...

”die Zeit ist der Begriff
selbst, der da ist” (584)